
Tien jaar Historische Kring in vogelvlucht

Voorwoord van de redactie

Met tien jaar Historische Kring in vogelvlucht wordt een overzicht gegeven van het werk hetgeen de HKIJ doet en heeft gedaan. Tien jaar is gezien op de tijdschaal wellicht een ondeelbaar ogenblik maar het bestuur acht het toch belangrijk om hierbij, met onderstaand artikel, stil te staan.

Immers, vele zaken welke te IJsselstein in de afgelopen tien jaar gepasseerd zijn, zijn voorgoed historie geworden waarmee ze tevens in de vergetelheid dreigen te geraken.

De belangrijkste van deze zaken welke met de Historische Kring en met de geschiedenis van IJsselstein te maken hebben worden hier op een rij gezet. Het artikel komt van de hand van de heren N. A. Peeters en W. J. A van Wijk.

Aansluitend aan dit artikel kunt u aan de hand van foto's zien wat er in de jaren '70 en '80 met sommige oude IJsselsteinse gebouwen is gebeurd. Dit zijn veelal gebouwen waarover in ons tijdschrift nog niet eerder is gepubliceerd. De fotografie van de 'huidige situatie' is verzorgd door dhr. van Bommel.

Verderop in dit nummer treft u een register op onderwerp en trefwoord aan van de zaken waarover in de afgelopen tien jaar is geschreven.

Voordrachten en lezingen

In de afgelopen tien jaren verzorgden een aantal personen op uitnodiging van de HKIJ een spreekbeurt. In het jaar van de oprichting (1975) was het woord aan de heer A. Smaal, werkzaam bij de 'Rijksdienst voor de Monumentenzorg'. Uiteraard sprak hij over monumenten.

De avond verliep zo succesvol, dat de heer Smaal een tweede lezing (met filmvertoning) voor zijn rekening nam.

Voor het zover was zouden eerst andere illustere figuren in IJsselstein van zich laten horen. Zo besprak mevrouw drs. L. van Tongerlo op interessante wijze het thema: 'Beelden uit de Middeleeuwen'. Zij belichtte de IJsselsteinse samenleving uit die periode.

De Heer H. J. Zandkuyl, bekend Amsterdams architect voor monumenten, boeide zijn toehoorders met een lezing over de ontwikkeling van het woonhuis.

Vervolgens was de aandacht gericht op de heer Heniger uit Vianen, die een voordracht hield over 'de Amstels' en over de manier waarop het land van IJsselstein geleidelijk werd opgebouwd uit kleine polders tot één samenhangend geheel.

De heer A. Schellaert, directeur van de Stichting Kastelendocumentatie verzorgde daarna een leerzame avond door een beeld van vele Nederlandse kastelen te schetsen.

De, voor velen nog bekende tv-persoonlijkheid Pierre Jansen ('Kunstgrepen') was in 1983 gastspreker bij de Kring. Op zijn karakteristieke wijze voerde hij zijn publiek mee naar de betoverende Hollandse schilderkunst van vroeger eeuwen.

Het laatste woord (tot nu toe) had de heer Metzelaar uit Gouda, die een klankbeeldavond verzorgde over de ramen in de gerestaureerde St. Janskerk van Gouda.

Contacten met de gemeente

Wat deze contacten betreft is er in grote lijnen een tweedeling te maken:

a. De HKIJ doet voorstellen.

Concreet komt dit bv. tot uitdrukking in de straatnaamgeving. Zo accepteerde de gemeenteraad een voorstel om de straten in Achterveld te vernoemen naar typisch oud-IJsselsteinse beroepen, producten en gereedschappen uit de hoep- en mandenmakerij. Op die manier ontstonden de namen Teenschillerlaan, Tolgaarderlaan, Koperslagerlaan, Dissel en Haanderik. In 1980 ontvingen de bewoners van de laatste twee straten een brochure met een korte uitleg over de historische achtergrond van hun straatnaam.

Op voorstel van de Kring kreeg de door de ruilverkaveling ontstane nieuwe weg nabij de Achtersloot de naam 'Stuivenbergweg'.

b. Contact over de plaatselijke monumenten.

In feite beschouwt de Historische Kring dit als één van de belangrijkste taken.

Voortdurend probeert de Kring de (cultuur-) historische waardevolle panden, voor zover verantwoord, voor het nageslacht te behouden. Ze vindt dat er al teveel gesloopt is. Zo werd in 1982 getracht om de sloop van de beeldbepalende gebouwen van het complex van meubelfabriek van Rooyen te voorkomen. Diverse suggesties werden door de Kring gedaan om de voormalige fabriek op verantwoorde wijze een nieuwe bestemming te geven. De gemeente bleef helaas van mening dat een alternatieve bestemming niet haalbaar was.

De laatste tijd is het contact met de gemeente intensiever geworden en met name op het gebied van het te voeren gemeentelijk monumentenbeleid. De gemeente respecteert en waardeert de uitgangspunten van de Kring hetgeen niet betekent dat altijd met evenveel succes een doelstelling wordt gehaald.

De sloop van de vijf 'Utrechtseweghuisjes' is daar een voorbeeld van.

Deze, eerste sociale woningbouwhuisjes te IJsselstein, zijn ondanks verwoede pogingen van de Kring voor behoud in 1984 gesloopt.

Veel contact is er geweest over de molen.

Uiteindelijk zijn de restanten van dit bouwwerk voorlopig van de ondergang gered, doordat de gemeente voor f. 15.000,- de molenromp aankocht. De gemeente is

momenteel mogelijkheden tot restauratie aan het onderzoeken.

Verenigingen en instellingen

Gezien de doelstellingen van de Kring ligt het voor de hand dat veel activiteiten ons in contact brengen met andere instanties, zoals: museumcommissie, scholen, winkeliersverenigingen, SKAIJ (Stichting Kulturele Activiteiten IJsselstein), de Werkgroep Behoud Lopikerwaard etct.

We geven hier een aantal voorbeelden.

In 1976 werd met de Oranjevereniging een historische puzzeltocht in de binnenstad voor de jeugd samengesteld.

Twee jaar later hield de heer G. Schut voor de Heemkundekring van Herentals in België een voordracht over IJsselstein.

In samenwerking met fotoclub Ef-Elf werd in 1980 een dia-avond gehouden waarbij ruim 400 kleurdia's van het huidige IJsselstein in overvloed werden vertoond.

Verder werd en wordt medewerking verleend op contactavonden voor leerkrachten en oudercommissies en bij het geven van heemkunde op de basisscholen.

Eveneens in 1980 bood de bibliotheek onderdak aan een overzichtsexpositie van de activiteiten van de Kring, waarbij tevens een doorlopende dia-voorstelling bekeken kon worden.

Ook in hetzelfde jaar kon, mede door de enthousiaste inzet van Kringleden, het stadsmuseum worden geopend.

Samen met SKAIJ werd een programma gebracht van Nederlandstalige liederen uit de middeleeuwen. De uitvoering was in handen van het 'Gheselschap Goet ende Fijn' en zo geslaagd dat op veler verzoek het programma een jaar later werd herhaald.

Op 11 en 18 juni 1981 stond IJsselstein (samen met Culemborg en Vianen) in het teken van NCRV's 'Kerkepad'. Naar schatting 10.000 mensen hebben op deze twee zaterdagen een bezoek aan onze stad gebracht. Door nauwe samenwerking tussen HKIJ, de NCRV, de NH kerk en de RK kerk, verliep alles perfect. Er werd een speciaal dubbeldik tijdschrift (nr. 18) over de architectuur en inventaris van de beide kerkgebouwen uitgegeven.

Bij voorkomende gelegenheden

(braderieën, expo, agrarische dagen etct.) worden vanuit de speciale HKIJ-stand geïnteresseerde passanten op de hoogte gebracht van de activiteiten van de Kring.

Zo is tijdens de braderie op de Clinckhoeff in 1982 de gerestaureerde IJsselsteinse stoombrandspuit 'de Vecht' op initiatief van de Kring in volle werking gedemonstreerd.

In 1984 organiseerde de Werkgroep Behoud Lopikerwaard en de Kring een dia-avond over de Hollandsche IJssel, waarbij Cor van Someren (auteur van het Hollandsche IJsselboek) toelichting gaf. In datzelfde jaar werd met SKAIJ een excursie georganiseerd naar het 'Goud der Thraciërs' in Rotterdam.

In overleg met de museumcommissie treden Kringleden elke zaterdagmiddag in voorjaar en zomer op als kasteeltorenwachter.

Wellicht ten overvloede dient te worden opgemerkt dat de Kring uitstekende contacten onderhoudt met andere historische verenigingen in de omgeving. Tijdschriften en mededelingen worden onderling uitgewisseld en geregeld zijn deze verenigingen ook te gast in IJsselstein.

Excursies

Regelmatig worden excursies georganiseerd naar musea, interessante plaatsen en historisch belangrijke objecten.

De gemeenten die bezocht werden waren o.a.: Oudewater, Wijk bij Duurstede, Montfoort, Haastrecht, Ameide, Gouda, Leerdam, Schoonhoven, Moordrecht, Nieuwpoort aan de Lek en Heusden met het slot Loevestein.

Tijdens dergelijke 'culturele uitstapjes' in de omgeving probeert de Kring belangstellenden met zaken uit het verleden kennis te laten maken, evenwel zonder schoolmeesterachtig te gaan doen. Het leerzame wordt met het aangename verenigd!

Wij doen een greep uit de excursies, die de laatste jaren hebben plaatsgevonden. Bezocht werden het Ambachtsmuseum Verborg en Bisdom Van Vliet te Haastrecht en de Grote of St. Janskerk te Gouda. De kaasmakerij van de familie de Wit op Achthoven werd maar liefst vijf keer met een

bezoek vereerd. In eigen plaats werd de steenfabriek 'Overwaard' bekeken.

Succesvol was een excursie naar een eendenkooi (met laarzen aan), waarover begeleider dhr. D. Karelse de avond tevoren uitgebreid had verteld.

Comfortabel in een touringcar gezeten genoten velen in het voorjaar van '84 van een rondrit door de Lopikerwaard, onder deskundige leiding van dhr. G. Boon.

Bij het ter perse gaan van dit nummer zijn alle voorbereidingen getroffen voor een boottocht over de Hollandsche IJssel op 31 augustus 1985.

De belangstelling hiervoor is zo groot dat inmiddels besloten is om ook op 24 augustus deze tocht te houden.

Dia-avonden over oud-IJsselstein

Jaarlijks verzorgt de Kring enkele dia-avonden, waarin het IJsselstein uit de eerste helft van deze eeuw centraal staat. De presentatie is vanaf het begin in handen van Bep Murk. Deze enthousiaste voorzitter verstaat de kunst voor de vuist weg in te spelen op het publiek en vaak weet hij de aanwezigen over te halen hun herinneringen op te dissen.

Deze avonden vinden meestal plaats in het Fulco, maar ook in de beide bejaardentehuizen en op de scholen. Onder andere de Kajuit, de fabrikantenkring VIHJ, de ABTB, de VVV, de bibliotheek en vele ouderverenigingen fungeerden als gastheer.

De belangstelling is meestal zo groot, dat uit belendende percelen extra stoelen aangesleept moeten worden. Ongeveer tienduizend mensen hebben in de afgelopen jaren genoten van deze dia's.

Schenkeningen

Zo nu en dan ontvangt de Kring van particulieren oude voorwerpen, bestemd voor de expositie op de stadhuiszolder. Zo werd in 1977 de aanschaf van een zg. 'buigbank' (hoepmakerij) financieel mogelijk gemaakt door dhr. Dolmans.

Van oud-notaris Cool ontving de Kring de oude lessenaars, afkomstig uit het notariskantoor.

Een jaar geleden deed dhr. Jan van

Montfoort een meetlat (roe), een baggerbeugel en een griendpootketting aan de HKIJ cadeau.

Een complete fotowedstrijd uit 1934 over IJsselstein kregen wij in 1984 cadeau van Coby van Zoelen.

Ook komt het regelmatig voor dat behalve de vaste donatiegelden een 'extraatje' wordt overgemaakt.

Adverteerders

Door in elke uitgave drie omslagpagina's met advertenties te vullen konden de minimumdonaties tot nu toe relatief laag blijven. De redactie tracht vooral advertenties op te nemen die enigszins aansluiten bij de sfeer van onze artikelen. Aannemers en architectenbureaus, die zich met een restauratie- of renovatieproject hebben beziggehouden zijn bijvoorbeeld naast onze vaste bankrelatie gewaardeerde adverteerders.

Archiefonderzoek

Twee donderdagavonden per maand worden oude archiefstukken door leden van de Kring geraadpleegd en omdat het hier gaat om vaak eeuwenoude, moeilijk leesbare teksten, verlenen deskundigen van het Streekarchivaat Zuid-West Utrecht, de nodige assistentie. De resultaten van dit onderzoek vinden hun weg naar een uitgebreide lezerskring.

Tijdschrift

Sinds de oprichting van de Kring zijn 34 uitgaven van het tijdschrift verschenen. Meer dan 750 pagina's vertellen in woord en beeld over de IJsselsteinse geschiedenis, waarbij getracht wordt naar vorm en inhoud op een zo breed mogelijk vlak informatie over onze historie te geven.

De lay-out van het blad wordt verzorgd door grafisch vormgever Martin Rietveld terwijl voor de fotografie Bram van Mens tekent. De plaatselijke bezorging wordt nauwgezet door Marcel Murk gedaan.

Werkgroepen

Door middel van werkgroepen worden alle activiteiten gerealiseerd. Zo is er de werkgroep oude ambachten; -archief;

-inventaris; -fotografie; -redactie; -excursie en de losse werkgroepen welke een eenmalige activiteit opzetten.

Donateurs

De HKIJ zonder achterban zou even vervelend zijn als een toneelgezelschap zonder toeschouwers of een sportclub zonder supporters. De weerklank welke de Kring heeft in de IJsselsteinse samenleving geeft haar het recht van bestaan.

Anno 1985 heeft ze zich, met haar 700 donateurs, in de IJsselsteinse gemeenschap een vaste positie verworven. Naar verhouding tot het inwonertal is dit vergeleken met andere plaatsen een goede score.

Varia

Behalve de hiervoor beschreven activiteiten was de Kring ook betrokken bij bezigheden die moeilijk onder één noemer zijn te brengen, vandaar de titel 'varia'.

Bij het beschrijven van deze zaken wordt niet gestreefd naar volledigheid. Dat is maar goed ook want anders zouden vele lezers het boekwerk sluiten, na het zien van al die jaartallen, feiten, weetjes enz. Toch ontkomen we er niet aan hier en daar wat data te noemen. De datum van oprichting bijvoorbeeld: 7 november 1975. Een moment waarop enkele bewoners besloten om zoveel mogelijk aspecten van het IJsselsteins verleden onder de aandacht van belangstellenden te brengen.

In het daarop volgend voorjaar werd begonnen met een cursus oud-schrift, een wat kernachtige benaming voor het leren ontcijferen van middel-nederlandse en zeventiende-eeuwse teksten.

Een jaar later fietsten velen speurend rond, omdat een aangename en leerzame puzzeltocht was bedacht.

De beschrijving van een wandelroute door de IJsselsteinse binnenstad dateert uit 1978. Na de oorspronkelijke Nederlandse versie werd tevens een vertaling in het Duits, Engels en Frans uitgegeven.

Later hield dhr. R.J. Ooyevaar 'open huis'. Ingewijden weten dat dhr. Ooyevaar zich verdienstelijk maakt met oudheidkundige opgravingen. Er was dan